

Nr 132

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående utbildningen av lärare på det husliga området m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln, punkten 182 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1960, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1960/61 beräkna

till Statens skolköksseminarium: Avlöningar ett förslagsanslag av 510 000 kronor,

till Statens skolsköksseminarium: Omkostnader ett förslagsanslag av 59 600 kronor,

till Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala ett förslagsanslag av 1 128 000 kronor,

till Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå ett förslagsanslag av 585 000 kronor,

till Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium ett förslagsanslag av 182 000 kronor,

till Bidrag till vissa handarbetsseminarier ett förslagsanslag av 450 000 kronor samt

till Vissa åtgärder beträffande lärarutbildningen på det husliga området ett förslagsanslag av 173 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 95, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 11 mars 1960, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att från och med budgetåret 1961/62 *dels* tre nya statliga seminarier för huslig utbildning skall inrättas på de orter och med i huvudsak den organisation departementschefen förordad, *dels* ock statens skolköksseminarium skall ombildas till ett seminarium för huslig utbildning med i huvudsak den organisation departementschefen förordad,

dels godkänna av departementschefen i övrigt förordade grunder för här ifrågavarande utbildning,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna riktlinjer fatta de beslut och vidtaga de åtgärder, som fordras för genomförandet av den av departementschefen förordade omorganisationen av lärarutbildningen på det husliga området,

dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för statens skolköksseminarium, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61,

dels för budgetåret 1960/61 under åttonde huvudtiteln anvisa

a) till Statens skolköksseminarium: Avlöningar ett förslagsanslag av 510 000 kronor,

b) till Statens skolköksseminarium: Omkostnader ett förslagsanslag av 62 600 kronor,

c) till Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala ett förslagsanslag av 1 127 800 kronor,

d) till Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå ett förslagsanslag av 585 200 kronor,

e) till Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium ett förslagsanslag av 182 200 kronor,

f) till Bidrag till vissa handarbetsseminarier ett förslagsanslag av 449 600 kronor,

dels besluta, att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat skall från och med budgetåret 1960/61 anordnas en provisorisk linje för utbildning av lärare på det textila området, organisatoriskt anknuten till en statlig lärarutbildningsanstalt,

dels godkänna av departementschefen angiven stat för den provisoriska handarbetslärarinneinjen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61,

dels till Provisorisk handarbetslärarinneinje för budgetåret 1960/61 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 97 500 kronor,

dels ock till Vissa förberedelseåtgärder för en omorganisation av lärarutbildningen på det husliga området för budgetåret 1960/61 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 75 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* (I: 599) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* (II: 740), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsamt utredning för ytterligare ett seminarium för huslig utbildning, förlagt till södra Sverige;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Torsten Andersson m. fl.* (I: 601) och den andra inom andra kammaren av herrar *Brandt* i Sätilla och *Johnsson* i Skoglösa (II: 739) i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 95 måtte besluta,

att utöver de fyra seminarier, som föreslagits i propositionen, skall inrättas ytterligare ett seminarium, förlagt till södra Sverige,

att årligen bör intagas 36 elever till ekonomiföreläsningarna i stället för enligt propositionen 24, samt

att uttala, att vid den definitiva utformningen av seminarieorganisationen hänsyn måtte tagas till de synpunkter som framförts i motionen;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Andersson m. fl.* (I: 603) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.* (II: 745), i vilka hemställts, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 95 att från och med budgetåret 1961/62 skall inrättas fyra nya statliga seminarier för huslig utbildning, besluta att ett av dessa seminarier skall förläggas till södra Sverige å ort, som må befinnas lämplig efter särskild utredning, verkställd med beaktande av de i motionen anförda synpunkterna;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ragnar Bergh* och *Stefanson* (I: 612) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 758), i vilka hemställts, att riksdagen, med hänsyn till att utbildningen av yrkeslärare i klädsömnad bör likställas med vad som enligt propositionen nr 90 gäller för övriga yrkeslärare, måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 95 i den del den avser utbildningen av yrkeslärare i klädsömnad;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Wärnberg m. fl.* (I: 613) och den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström m. fl.* (II: 759), i vilka hemställts, att riksdagen måtte

1) besluta att vid den internatförläggning, som avses skola komma till stånd för utbildning av hushållslärare med lanthushållsinriktning, skall inrättas en ordinarie tjänst som husmor;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t, för att möjliggöra förläggning av internatet för blivande hushållslärare med lanthushållsinriktning till seminariet i Rimforsa, skyndsamt måtte upptaga underhandlingar med Fredrika Bremer-förbundet om förvärv eller förhyrning av förbundets ifrågavarande egendom;

3) i övrigt beakta vad i motionen anförts;

dels ock en inom första kammaren av herr *Åman* väckt motion (I: 614), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att föreslagna ettåriga seminarieutbildning för yrkeslärare i klädsömnad ökas till att omfatta ett och ett halvt år.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena hänvisas till motionerna II: 740, I: 601, II: 745, II: 758, II: 759 och I: 614.

Utskottet kommer i ett första avsnitt att översiktligt redogöra för del I av propositionen nr 95, vilken del avser frågorna om omorganisation av lärarutbildningen på det husliga området, samt redovisa utskottets ställningstaganden härtill och till de nyss angivna motionerna, vilka samtliga hänför sig till nämnda del av propositionen. I ett andra avsnitt upptager

utskottet till behandling del II av propositionen, vilken del omfattar frågor om anslag till seminarier för huslig utbildning för budgetåret 1960/61.

I den mån redogörelse för innehållet i propositionen nr 95 icke lämnas i det följande får utskottet hänvisa till propositionen.

Avd. I. Omorganisation av lärarutbildningen på det husliga området

Av statsrådsprotokollet för den 11 mars 1960, till vilket här i huvudsak torde få hänvisas, inhämtas bland annat följande:

Inledning

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 9 oktober 1953 bemyndigades chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sakkunniga för att med utgångspunkt i ett år 1950 framlagt betänkande i ämnet verkställa fortsatt utredning och avge förslag rörande organisationen av lärarinneutbildningen på det husliga området och därmed sammanhängande utbildnings- och lokalfrågor. Sakkunniga utsågs den 20 november 1953. Utredningen antog benämningen 1953 års lärarinneutbildningskommitté.

Utöver de direktiv för utredningsarbetet, som lämnades i departementschefens anförande till statsrådsprotokollet den 9 oktober 1953, har lärarinneutbildningskommittén under arbetets gång genom olika beslut av Kungl. Maj:t erhållit vissa ytterligare utredningsuppdrag.

Lärarinneutbildningskommittén har den 17 juli 1957 avlämnat betänkandet Lärarutbildningen på det husliga området (SOU 1957: 28).

Över detta betänkande har infordrade utlåtanden avgivits av skolöverstyrelsen — som inhämtat yttranden från kollegierna vid statens skolköksseminarium, fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, Göteborgs skolköksseminarium, seminariet för huslig utbildning i Umeå, Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium och Nordenfeltska skolans handarbetsseminarium — överstyrelsen för yrkesutbildning, som hört vissa yrkesskolstyrelser, lantbruksstyrelsen, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, medicinalstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret, kommerskollegium, statens institut för folkhälsan, statens institut för konsumentfrågor, överståthållarämbetet efter hörande av Stockholms stad, länsstyrelsen i Uppsala län efter hörande av Uppsala läns landsting och Uppsala stad, länsstyrelsen i Östergötlands län efter hörande av Norrköpings stad, länsstyrelsen i Malmöhus län efter hörande av Hälsingborgs stad, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län efter

hörande av Göteborgs stad, länsstyrelsen i Västerbottens län efter hörande av Västerbottens läns landsting och Umeå stad, styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, rektor för lärarhögskolan i Stockholm, styrelsen för socialinstitutet i Stockholm, styrelsen för socialinstitutet i Göteborg, styrelsen för sydsvenska socialinstitutet, textilinstitutet i Borås, Lennings textiltekniska institut i Norrköping, 1955 års sakkunniga för yrkesutbildningens centrala ledning och viss lärarutbildning, jordbruksupplysningskommittén, lokaliseringsutredningen beträffande statlig verksamhet samt kompetensutredningen.

Vidare har yttranden över betänkandet avgivits av Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Skolstyrelseförbundens rikskommitté, Hushållningssällskapens förbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk, Svenska socialvårdsförbundet, Svenska yrkesskolföreningen, Tjänstemännens centralorganisation, Svenska fackläraryrkesförbundet, föreningen Sveriges vävlärarinnor, Svenska ekonomiföreståndarinnors förening, Sveriges agronom- och lantbrukslärareförbund, Sveriges psykologförbund, Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium, Fredrika Bremer-förbundet, Föreningen handarbetets vänner, Johanna Brunssons vävskola, Slöjdföreningens skola i Göteborg, Svenska slöjdföreningen, Sällskapet Uppsala enskilda läroverk, Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Kooperativa kvinnogillesförbundet, Yrkeskvinnornas samarbetsförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Högerns kvinnoförbund, Svenska landsbygdens kvinnoförbund, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund och Blivande lärares riksförbund.

Härjämte har i ärendet inkommit vissa skrifter.

Beträffande närmare uppgifter om de nuvarande läroanstalterna på området, de olika utbildningskategorierna, den hittillsvarande examinationskapaciteten, gällande behörighetsregler för olika lärartyper, utbildningens nuvarande uppläggning m. m. torde få hänvisas till propositionen (s. 7—16).

Kommittéförslaget och remissyttrandena

Lärarkategorier m. m. Utbildningsbehov

K o m m i t t é n

Kommittén anför, som en bakgrund till de konkreta förslagen, vissa allmänna synpunkter på den husliga utbildningen och framhåller därvid bland annat behovet av en förbättrad och fördjupad lärarutbildning, behovet av en starkt ökad examination och, såsom en förutsättning härför, anskaffandet av tillräckliga och ändamålsenliga lokaler för utbildningsverksamheten (prop. s. 16—18).

Kommittén — som i sammanhanget förordar att termen »lärarinna» utbyts mot »lärare» — föreslår, att följande fem lärarkategorier på det husliga området skall utbildas i fortsättningen, nämligen hushållslärare, lantgårdslärare, textillärare, yrkeslärare i klädsömnad och barnavårdslärare (prop. s. 18—22).

För hushållslärarnas del tänker sig kommittén, att en differentiering av utbildningen på två linjer skall förekomma, nämligen en hushållslärlinje och en hushållslärlinje med lant-hushållsinriktning. Oavsett vilken linje som väljes skulle dock kompetensen bli densamma. Vid sidan av den linje-differentierade hushållslärlinjen skulle anordnas utbildning av lantgårdslärare. Dessa nya lärarkategorier skulle tillsammans ersätta de nuvarande kategorierna skolkökslärarinnor och lant-hushållslärlinjen. Lantgårdslärlinjen skulle bli behöriga att inneha tjänster i ämnena hemvård, djurvård och trädgårdsskötsel vid lant-hushållsskolor m. fl. skolformer. På grund av den begränsade kompetensen skulle lantgårdslärlinjen icke bli behöriga att inneha tjänster inom det allmänna skolväsendet.

Den nuvarande kategorien yrkeslärarinnor i sömnad utbildas för lärartjänstgöring främst inom verkstadsskolorna i beklädnadsfacket samt för uppgiften att fungera som arbetsledare i sömnadsateljéer. Yrkeslärarinnorna är därjämte kompetenta att undervisa i sömnad och därmed sammanhängande ämnen i skolor och kurser för huslig utbildning inom yrkesskolväsendet. Kommittén föreslår, att yrkeslärarinnorna även i fortsättningen erhåller denna kompetens. Då deras huvudsakliga uppgift skulle bli att undervisa i klädsömnad, föreslår kommittén, att namnet på denna lärarinkategori ändras till yrkeslärare i klädsömnad.

En konsekvens av kommitténs förslag om utbildning av en ny kategori lärarinnor med kompetens att undervisa i såväl sömnad som vävning skulle bli, att den nuvarande utbildningen av vävlärarinnor nedlades och att som särskild utbildning för dessa endast skulle finnas en av kommittén föreslagen påbyggnadskurs i vävning för textillärare.

Kommittén förordar, att utbildningen av ekonomiföreståndare, närmast av praktiska och organisatoriska skäl, alltjämt i viss utsträckning — men ej uteslutande — skall vara förlagd till lärarseminarier.

På grundval av gjorda beräkningar och överväganden rörande lärarbehovet inom olika skolformer föreslår kommittén en årlig examination under tiden fram till år 1970 av följande antal lärare:

- 176 hushållslärare, varav cirka 20 med lant-hushållsinriktning
- 8—10 lantgårdslärare
- 168 textillärare
- 12 yrkeslärare i klädsömnad
- 24 barnavårdslärare

Därjämte föreslås att vid seminarierna årligen skall utbildas 32 ekonomiföreståndare.

Kommittén anför om beräkningarna av behovet bland annat följande.

Kommittén har vid sina beräkningar utgått från att i genomsnitt för samtliga kategorier 60 procent av de utexaminerade lärarna kvarstannar i yrket under hela sin yrkesverksamma tid. — Under förutsättning att kommitténs antaganden rörande behovet av hushållslärare visar sig överensstämma med den faktiska utvecklingen, och om det vidare förutsättes, att lärarbehovet skulle vara täckt först år 1972, skulle det erfordras en årlig examination av närmare 200 hushållslärare under hela perioden 1960—1970. Beräkningarna av lärarbehovet är emellertid osäkra, framhåller kommittén. Härtill kommer, att bristen på lokaler och andra svårigheter torde verka hämmande på utvecklingen av undervisningen i hemkunskap och hushållsgöromål, varför det finns anledning antaga, att det nu angivna lärarbehovet i verkligheten kommer att bli lägre. Av bland andra dessa skäl anser kommittén befogat, att man inriktar sig på en utbildning av något lägre antal hushållslärare (inklusive hushållslärare med inriktning på lantushåll) än 200 per år under perioden 1960—1972. Mindre examinationskapacitet än 175 per år kan dock enligt kommitténs mening absolut ej tillrådas, framför allt av det skälet att här redan föreligger en utpräglad brist, som snarast bör fyllas. — I fråga om behovet av lärare på det textila området visar kommitténs beräkningar en kulmen redan läsåret 1957/58, varefter behovet skulle kontinuerligt sjunka fram till läsåret 1970/71 för att sedan troligen stiga något återigen. För att tillgång och efterfrågan på lärare inom det textila området skall väga ungefär jämnt år 1972 erfordras enligt de gjorda beräkningarna en årlig examination under tiden från och med läsåret 1959/60 och fram till år 1972 av minst 140. Med hänsyn till den rådande mycket stora bristen på examinerade lärare inom området anser kommittén det emellertid inte vara tillrådligt att hålla den årliga examinationen vid en så pass låg siffra som den angivna. Vidare måste man ta hänsyn till det förhållandet, att lärarbehovet, under förutsättning att de gjorda beräkningarna visar sig vara hållbara, kommer att minska kontinuerligt under 1960-talet. Det synes därför kommittén riktigast att under större delen av 1960-talet hålla en högre årlig examinationssiffra samt därefter från och med slutet av detta årtionde minska densamma. Med utgångspunkt i dessa överväganden föreslår kommittén, att den årliga examinationen av lärare på det textila området under tiden 1960—1968 skall utgöra 180, däri inberäknat yrkeslärare i klädsömnad. Av sist nämnda lärarkategori bör årligen utbildas 12, varför den årliga examinationen av textillärare blir 168. Från och med läsåret 1969/70 förutser kommittén, att den årliga examinationen bör nedbringas. — Kommittén har icke ansett sig ha möjlighet att göra några specialundersökningar eller noggranna beräkningar av det årliga examinationsbehovet beträffande ekonomiföreståndare. Någon större brist på utbildade sökande till lediga platser synes icke föreligga. Efterfrågan på ekonomiföreståndare är emellertid betydande och torde knappast komma att minska framdeles. Kommittén räknar därför för framtiden med ett årligt utbildningsbehov av minst samma antal som för närvarande utexamineras.

Yttrandena

I yttrandena över lärarinneutbildningskommitténs betänkande har man genomgående starkt betonat vikten av att en omorganisation och en upp-

rustning av lärarutbildningen på det husliga området, såväl kvalitativt som kvantitativt, kommer till stånd. När det gäller enskildheter i de föreliggande förslagen skiljer sig å andra sidan remissinstansernas uppfattningar på vissa punkter ganska väsentligt från kommitténs.

Förslagen om lärarkategorierna möter kritik från remissinstansernas sida huvudsakligen i vad gäller lantgårdslärare och beträffande lärare för undervisning i vävning (prop. s. 24—29).

Svårigheter att bedöma den behövliga utbildningskapaciteten uttalas på sina håll vid remissbehandlingen. I allmänhet riktas dock inga erinringar mot kommitténs förslag i detta avseende. En försiktig utbyggnad av organisationen förordas av statskontoret, medan arbetsmarknadsstyrelsen tillstyrker vad kommittén föreslagit. De föreslagna examinationssiffrorna förefaller facklärarförbundet låga med hänsyn till den rådande lärarbristen.

Skolöverstyrelsen framhåller, att kommitténs uppskattning av yrkesaktiviteten är för låg. Beräkningarna har här påverkats av att särskilt under 1930-talet men även de första åren av 1940-talet en avsevärd arbetslöshet rådde bland såväl skolköks- som slöjdlärarinnor, vilket medförde att en del av dessa lärarinnor bytte yrke. Å andra sidan synes ej vikariebehovet ha beaktats av kommittén. Överstyrelsen betraktar den föreslagna examinationen av 176 hushållslärare per år som ett absolut minimum, då kommittén synes ha underskattat enhetsskolans och folkskolans lärarbehov. Vidare finner överstyrelsen, att den årliga utbildningen av textillärare bör höjas till 176, till dess lärarbristen på detta område blivit hävd.

I viss utsträckning råder bland remissinstanserna delade meningar om till vilket eller vilka slag av utbildningsanstalter utbildningen av ekonomiföreståndare i fortsättningen bör vara förlagd. I något fall anses en oförändrad examination av ekonomiföreståndare ej tillfyllest (prop. s. 29—30).

Utbildningens utformning

K o m m i t t é n

Utbildningsgången för de olika lärarkategorierna bör enligt kommitténs mening även framdeles innefatta teoretisk förutbildning, praktisk förutbildning och seminariestudier, men kraven på teoretisk förutbildning bör något skärpas, så att teoretisk undervisning av mera elementär natur kan undvikas under seminariestudierna. I fråga om den praktiska förutbildningen föreslås en koncentration och rationalisering för att vinna en förkortning av denna del av utbildningen. Vad slutligen seminariestudierna beträffar, föreslår kommittén, att uppdelningen av dessa i förberedande kurs och lärarkurs skall upphöra i de fall, då en sådan uppdelning nu förekommer. För blivande lantgårdslärare och hushållslärare med inriktning på lanthushåll föreslås ett s. k. praktiskt år inlagt i seminariestudierna,

vilket dock skulle bli av annorlunda karaktär än de nuvarande förberedande lärarinnekurserna.

De av kommittén föreslagna kraven på teoretisk förutbildning innefattar dels realexamens kunskapsmått som grundval, dels minst betyget Ba i genomsnitt i realexamen eller i avgångsbetyg från flickskola, dels minst betyget Ba i ämnena modersmålet, engelska, matematik, fysik och kemi, dels vissa kunskaper utöver realexamensnivån i ämnena modersmålet, engelska, matematik, fysik och kemi. För elev, som genomgått enhetsskola, bör krävas betyg från den linje och dessutom sådana betygspoäng, som kan anses motsvara den angivna teoretiska grundutbildningen.

För att meddela inträdessökande till seminarierna de kunskaper, utöver realexamen eller normalskolekompetens, som kommittén anser skola gälla som obligatorisk teoretisk förutbildning, föreslår kommittén, att särskilda preparandkurser skall anordnas vid seminarierna.

Den praktiska förutbildningen, i form av vissa kurser och viss yrkespraktik, föreslås sammanlagt omfatta för hushållslärare 12 månader, för lantgårdslärare 19 månader, för textillärare ett läsår, för yrkeslärare i klädsömnad fem år, innefattande genomgång av tvåårig verkstadsskola för klänningssömmerskor samt tre års kvalificerad yrkespraktik avslutad med godkänt gesällprov, för barnavårdslärare 17 månader ävensom för ekonomiföreståndare omkring 16 månader.

Kommittén föreslår att själva seminarieutbildningen blir treårig för hushållslärare, lantgårdslärare, textillärare och barnavårdslärare, tvåårig för ekonomiföreståndare samt ettårig för yrkeslärare i klädsömnad.

Beträffande detaljer i och motiveringar för kommitténs förslag om utbildningens utformning torde få hänvisas till propositionen (s. 30—43).

Y t t r a n d e n

Förslagen om utbildningens utformning enligt betänkandet accepteras i stort sett av flertalet remissinstanser. Vissa invändningar förekommer dock beträffande såväl den allmänna uppläggningsen av studiegången som förutbildningen och seminariestudierna (prop. s. 43—48).

När det gäller den teoretiska förutbildningen anser sig *skolöverstyrelsen* ej kunna biträda kommitténs förslag om Ba som medelbetyg och om överbetyg i vissa ämnen. Däremot förordar överstyrelsen krav på ökade kunskaper i vissa ämnen men vill för den skull ej tillstyrka anordnandet av särskilda preparandkurser vid seminarierna. Överstyrelsen framhåller, att redan nu fordras vid realexamen eller i avgångsbetyg från kommunal flickskola lägst vitsordet Ba i modersmålet, matematik, fysik och kemi för inträde i skolkökslärarinnekurs, men kommittén har ställt dessa krav på samtliga linjer och även skärpt dem. Vårterminen 1957 var medelbetyget i teoretiska ämnen i muntlig realexamen för samtliga elever ej högre än 1,51, således obetydligt över Ba. När det gäller frågan om krav på över-

betyg i vissa ämnen framhåller överstyrelsen, att eleverna genom yrkesrådgivningen kan få veta, vilka ämnen som är av vikt vid utbildning på detta område och att de bör skaffa sig goda kunskaper däri. Givetvis bör eleverna ha godkända vitsord från avslutningsklassen för respektive ämnen. Till samtliga utbildningslinjer vid seminarierna har antalet sökande under många år varit stort. Man kan enligt överstyrelsens mening förmoda, att antalet sökande ej kommer att sjunka. Konkurrensen kommer att medföra, att endast sökande med jämförelsevis goda skolbetyg vinner inträde.

Skolöverstyrelsen, Facklärarförbundet och Fredrika Bremer-förbundet har funnit ett års seminariestudier för yrkeslärare i sömnad vara alltför kort. En förlängning till 1½ eller 2 år förordas i dessa yttranden.

Seminarieorganisationen. Lokalfrågor

K o m m i t t é n

Kommittén föreslår förstatligande av samtliga de seminarier, som enligt kommitténs förslag skall ingå i den framtida seminarieorganisationen. Detta förslag säges dock ha till utgångspunkt den av kommittén antagna förutsättningen att vederbörande kommuner verkställer nybyggnader och ombyggnader för seminarierna. Kommittén har den bestämda uppfattningen, att det är lämpligare med ett flertal seminarier av ungefär samma storlek — och kanske något eller några av speciella skäl större eller mindre än »normalstorleken». Den »normalstorlek», som kommittén valt — ett sammanlagt elevantal i lärarkurserna av mellan 200 och 300 — ger enligt kommitténs mening i huvudsak de önskade fördelarna med ett stort seminarium utan att vara behäftat med dettas nackdelar. Vid bestämmandet av seminariernas storlek anser emellertid kommittén det vara nödvändigt att också beakta intresset av att seminarierna förläggas till olika delar av landet.

Kommittén föreslår, att antalet seminarier blir fem och att dessa förläggas till Uppsala, Göteborg, Umeå, Hälsingborg och Norrköping. I Uppsala, Göteborg och Umeå finns redan nu seminarier, medan Hälsingborg och Norrköping skulle bli nya seminarieorter. Till Uppsala-seminariet skall vidare enligt förslaget för viss del av utbildningen knytas en internat-anläggning vid Jälla utanför Uppsala. Beträffande alla fem orterna gäller, att kommittén anser sig ha grundad anledning antaga, att vederbörande kommun (för Umeå Västerbottens läns landstingskommun; för Uppsala staden och i fråga om viss del av utbildningen Uppsala läns landstingskommun) är villig att utan dröjsmål ställa provisoriska lokaler till förfogande och snarast möjligt bygga nya lokaler för seminariet i fråga. Vid en förläggning till dessa orter skulle alltså enligt kommitténs mening det trängande behovet av utökning av årsexaminationen snabbast bli tillgodosett. Enligt kommitténs förslag skulle inte något seminarium förläggas till Stockholm.

Kommittén föreslår, att de olika lärarutbildningslinjerna placeras och att den förordade examinationskapaciteten fördelas på sätt som framgår av följande sammanställning.

Lärarkategori	Årlig examination i hela landet	Därav vid seminariet i				
		Uppsala	Göteborg	Hälsingborg	Umeå	Norrköping
Hushållslärare	176	48	48	48	32	
Lantgårdslärare	8 à 10	8 à 10				
Textillärare	168	24	48	24	24	48
Yrkeslärare i klädsömnad	12					12
Barnavårdslärare	24	12		12		
Summa årlig examination	388 à 390	92 à 94	96	84	56	60
Summa samtidigt närvarande seminarieelever	1 140 à 1 146	276 à 278	288	252	168	156

Dessutom föreslås, att utbildning av ekonomiföreståndare skall äga rum vid seminarierna i Uppsala och Umeå med en årlig examination av 16 vid vardera seminariet.

Enligt kommitténs förslag skulle vid seminarierna vidare förekomma preparandkurser samt vissa yrkeskurser. Dessa yrkeskurser — husmorskurser, sömnadskurser och vävkurser — skulle dels kunna tjäna som praktisk förutbildning för läraraspiranter, dels utnyttjas för lärarkandidaternas övningsundervisning.

Det totala elevantalet per termin vid vart och ett av seminarierna anges av kommittén till följande:

Uppsala	404 à 418
Göteborg	372 à 380
Umeå	284 à 292
Hälsingborg	336 à 344
Norrköping	192

Kommitténs förslag innebär, att staten skulle erlägga hyra för de seminarielokaler vederbörande kommun ställer till förfogande. I betänkandet anges för vart och ett av de föreslagna seminarierna det beräknade behovet av lokaler av olika slag. Kommitténs förslag innebär vidare, att samtidigt med den nya seminarieorganisationens framväxande ett — beträffande flerårig utbildning successivt — nedläggande skall ske av lantbruksseminariet på Rimforsa, av vävlärlarinneutbildningen vid Handarbetets vänner vävskola i Stockholm (och den numera redan nedlagda Johanna Brunssons vävskola i Stockholm) och Slöjdföreningens skola i Göteborg samt av utbildningen av yrkeslärare i sömnad vid Fredrika Bremer-förbundets högre skola för kvinnlig yrkesutbildning i Stockholm. Även statens skolköksseminarium och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium, båda i

Stockholm, skulle enligt förslaget nedläggas, men med hänsyn till lärarbristen förordar kommittén, att vid omorganisationen det statliga skolköksseminariet fortsätter att verka ytterligare något år och Eneroths seminarium fortsätter sin verksamhet tills vidare, till dess bristen på lärare i kvinnlig slöjd och sömnad i stort sett hävts. Dessa båda seminarier skulle vid denna fortsatta verksamhet bedriva utbildningen enligt hittills gällande regler.

Den centrala ledningen av och tillsynen över seminarierna bör enligt kommitténs mening anförtros åt överstyrelsen för yrkesutbildning.

Ekonomiföreståndarutbildning bör enligt kommitténs mening även fortsättningsvis anordnas vid Västkustens ungdomsskola i Ljungskile. Kommittén förutsätter att statsbidrag av minst samma storleksordning som till central yrkesskola skall utgå till utbildningen i Ljungskile. Å andra sidan förutsättes att skolan upprätthåller samma inträdeskrav, samma kursfordringar och samma lärarkrav, som kommer att fastställas för ekonomiföreståndarutbildningen vid de statliga seminarierna.

Yttranden

Kommitténs förslag om förstatligande av utbildningen vinner nästan undantagslöst anslutning från remissinstansernas sida.

Frågan om antalet seminarier väcker i och för sig knappast någon diskussion bland remissorganen. Kommitténs förslag om förläggningen av seminarierna tillsammans med den av kommittén uppställda principen att vederbörande kommuner skall åta sig att uppföra byggnader för seminarierna har däremot praktiskt taget genomgående mött invändningar och inte sällan häftig kritik vid remissbehandlingen (prop. s. 55—63).

Kritiken beträffande lokaliseringen gäller i första hand det förhållandet att seminarieverksamheten i Stockholm föreslagits bli nedlagd och de skäl som angivits för detta förslag. Invändningar mot just detta förslag är synnerligen vanliga i remissyttrandena.

I samband med att Stockholm förordas som seminarieort är det inte ovanligt, att Norrköpings-seminariet i stället föreslås utgå ur den planerade seminarieorganisationen. Förslagen om fortsatt förläggning av utbildningsverksamhet av ifrågavarande slag till Göteborg och Umeå möter, på något undantag när, inte några invändningar vid remissbehandlingen. Lämpligheten av att även i fortsättningen ha ett seminarium i Uppsala synes ej heller vara ifrågasatt, ej ens i de fall då förord ges för ett seminarium också i Stockholm.

Behovet av ett nytt seminarium i södra Sverige betonas i många remissyttranden. Förläggningen enligt kommitténs förslag av detta till Hälsingborg anses däremot ofta diskutabel, ibland till och med olämplig. I något yttrande anges, att denna fråga behöver ytterligare klarläggas, medan

andra remissorgan klart förordar Lund och i något fall Malmö framför Hälsingborg, varvid betonas bland annat möjligheterna att få lärare, särskilt i vissa specialämnen, och förutsättningarna beträffande underlaget för övningsundervisningen.

Lantbruksstyrelsen, den särskilda styrelsen för lantbrukshållningsseminariet i Rimforsa och flera andra företrädare för lantbruks- och lantbrukshållningsintressena förordar, att utbildningen under det praktiska året för lantgårdslärare och hushållslärare med lantbrukshållningsinriktning förläggas till den redan befintliga anläggningen på Rimforsa i stället för till Jälla, där nybyggnad skulle behöva komma till stånd. Fredrika Bremer-förbundet, som är seminariets huvudman, anser sig enligt remissyttrandet ej för närvarande kunna ta ställning till ett dylikt förslag; frågan om en sådan lösning säges vara avhängig av den ekonomiska uppgörelse, som kan nås.

Skolöverstyrelsen, som anser att lärarutbildning för inom olika skolformer obligatorisk undervisning bör vara en statens angelägenhet och därför delar kommitténs uppfattning att ifrågavarande seminarier skall vara statliga, finner i princip, att även seminariebyggnaderna bör vara statliga. Fem seminarier på det husliga området finner överstyrelsen kunna vara tillräckligt. Överstyrelsen anser, att seminarierna i Uppsala, Göteborg — där två seminarier föreslås sammanslagna till ett — och Umeå bör finnas kvar även framdeles. Men överstyrelsen hävdar, att lika starka skäl finnes för att det statliga skolköksseminariet i Stockholm bibehålles och utökas med ännu någon utbildningslinje. Likaså anser överstyrelsen att ett seminarium bör förläggas till södra Sverige. Hälsingborgs stad har skolformer av olika slag, men det kan enligt överstyrelsens mening ifrågasättas, om där finns tillräckliga möjligheter att ordna övningsundervisningen. Innan beslut definitivt fattas, om var i södra Sverige seminariet skall förläggas, anser överstyrelsen, att frågan bör övervägas med representanter för Lunds stad. Där har tidigare funnits intresse för ett seminarium. I Lund finns institutioner, som det vore av värde för seminariet att samarbeta med. Närheten till Malmö skulle bidra till att lösa det alltid svåra problemet med övningsundervisningen. Överstyrelsen finner däremot inte, att starkare skäl talar för att förlägga ett seminarium för utbildande av textillärare till Norrköping.

Personalorganisationen

Kommittén framlägger detaljerade förslag om personalorganisationen vid seminarierna. Såsom en särskilt betydelsefull nyhet föreslås därvid inrättandet av lektorat i fackämnen, för vilka tjänster skulle krävas viss ytterligare utbildning utöver den vanliga lärarexamen. I yttrandena koncentreras intresset till sistnämnda förslag.

I dessa frågor torde i övrigt få hänvisas till propositionen (s. 64—73).

Kommitténs kostnadsberäkningar

Till engångskostnaderna för den nya seminarieorganisationen är att hänföra bland annat kostnader för byggnadsarbeten. Kostnaderna för nybyggnader eller ombyggnader för seminarierna samt för fasta inventarier skall emellertid, som tidigare nämnts, enligt kommitténs förslag bäras av vederbörande kommuner, landsting eller städer, mot att staten till dessa erlägger årlig hyra. Då kommunerna således i sista hand avgör byggnadsfrågorna, anser sig kommittén icke kunna framlägga några definitiva beräkningar över de engångskostnader, som blir förbundna med anskaffandet av lokaler åt seminarierna. För att kunna bilda sig en uppfattning om den ungefärliga storleken av dessa kostnader har kommittén emellertid låtit en expert utföra vissa preliminära beräkningar av byggnadskostnaderna för ett par seminarier.

Sålunda har för en ny seminarieanläggning i Uppsala, uppförd på fackskolans nuvarande tomt, i dåvarande kostnadsläge beräknats en kostnad av 4 739 000 kronor. Om annat tomtområde kan ställas till förfogande antas kostnaderna kunna minskas med omkring 1 miljon kronor. Kostnaderna för den föreslagna anläggningen vid Jälla har beräknats till 1 058 000 kronor. Även för seminariet i Göteborg har en beräkning av byggnadskostnaderna framlagts av kommittén. Kostnadskalkylen slutar på 3 812 000 kronor.

Engångskostnaderna för inventarier uppskattas av kommittén till sammanlagt 1 980 000 kronor.

Vid beräkningen av de årliga kostnaderna för statsverket har kommittén icke medtagit hyresavgifterna utan förutsätter, att hyran skall fastställas för varje särskilt seminarium genom förhandlingar mellan staten och vederbörande kommun. De årliga kostnaderna i övrigt för de föreslagna fem seminarierna uppgår i dåvarande löne- och kostnadsläge enligt de beräkningar, som närmare redovisas i betänkandet, till sammanlagt 5 873 600 kronor.

Departementschefen

Beträffande en omorganisation av lärarutbildningen på det husliga området anför departementschefen inledningsvis följande.

»Frågan om en omorganisation av lärarutbildningen på det husliga området har varit föremål för utredning vid åtskilliga tillfällen under de två sista decennierna. Något tillfredsställande förslag till lösning har emellertid tidigare inte ansetts föreligga och förhållandena på området har under en avsevärd följd av år förblivit i stort sett oförändrade. Förklaringen kan till en del vara att söka i att det gällt att lösa en mängd starkt skiftande problem, som dock i olika hänseenden visat sig vara så intimt sammanknutna, att dellösningar eller etappvisa reformer inte varit möjliga. Redan antalet

berörda lärarkategorier, som verkar inom ett stort fält av skolformer av både allmänbildande och yrkesutbildande slag, ger i och för sig upphov till åtskilliga frågeställningar. Vilka lärarkategorier behövs för framtiden, hur skall de olika lärargruppernas verksamhetsområden avgränsas och vilka kompetensregler bör gälla för de olika fallen?

Vid den närmare utformningen av utbildningen, vilken är av stor betydelse för ekonomi, hälsa och trivsel i varje enskilt hem och därmed för samhället, måste vidare beaktas, att det gäller ett område, där genom nya vetenskapliga och tekniska rön förändringar skett och sker i snabb takt. Därtill kommer, för att endast antyda ytterligare några delar av problemkomplexet, svårigheterna vid bedömningen av utbildningsbehovets storlek under en period av väsentliga och ännu ej helt överblickbara förändringar inom skolorganisationen och frågan om det framtida huvudmannaskapet för en hittills starkt splittrad utbildningsorganisation, som därtill ifråga om materiella resurser i vissa fall blivit alltmer nedsliten och vid ett ökande utbildningsbehov åtskilligt för trång. Det är under sådana omständigheter kanske inte ägnat att alltför mycket förvåna, att meningarna om de under det gångna skedet framlagda förslagen ofta gått starkt isär och att definitiva åtgärder på området kommit att dröja. De under senare tid allt större anspråken på statsbudgeten har också haft betydelse för dröjsmålet med reformeringen av denna utbildning, då en sådan givetvis inte kan genomföras utan ökade kostnader för statsverket.

Läget inom den här aktuella utbildningsverksamheten har emellertid numera utvecklats dithän, att en omorganisation enligt min mening inte längre kan anstå. Under senare år har man såväl inom ecklesiastikdepartementet som inom de närmast berörda två överstyrelserna allt oftare fått besvärande bevis för bristerna i den nuvarande organisationen; detta gäller framför allt resursernas otillräcklighet under den rådande lärarbristen och nackdelarna med att vara beroende av ett flertal enskilda och kommunala huvudmäns villighet och ekonomiska förmåga att tillhandahålla en utbildning för det offentliga skolväsendet. Det är numera inte möjligt att motivera, varför denna utbildningsverksamhet, som en gång vuxit fram genom beundrandsvärda pionjärinsatser av enskilda personer och organisationer, inte skall betraktas som en statlig uppgift. För egen del anser jag det naturligt och riktigt att staten nu övertar ansvaret för denna lärarutbildning. Detta synes också vara en första förutsättning för att få till stånd en i många hänseenden behövligen uppordning över hela linjen och därmed nå fram till en enhetlig och funktionsduglig organisation.

Frågan om utbildningsverksamhetens förstatligande betraktar jag alltså som en kärnfråga i detta sammanhang, men jag avser också att så långt möjligt här draga upp riktlinjer för organisationens närmare utformning och utbildningens uppläggning. Först sedan sådana riktlinjer fastslagits, kan det omfattande förberedelsearbete, som reformen kräver, startas på

allvar. Jag anser, att en förberedelsestid av omkring ett år är nödvändig. Följaktligen kommer de åtgärder, jag här ämnar föreslå, att kunna träda i kraft först från och med budgetåret 1961/62.»

I vad gäller lärarkategorierna accepterar departementschefen kommitténs förslag att i fortsättningen skall utbildas hushållslärare, textillärare, yrkeslärare i klädsömnad och barnavårdslärare men däremot inte förslaget om lantgårdslärare. Departementschefen framhåller följande.

»Mot förslaget om denna lärarkategori har vid remissbehandlingen rests allvarliga invändningar, främst med hänsyn till det starkt begränsade kompetensområde dessa lärare skulle få. Förslaget om utbildning av hushållslärare med ett vidsträckt kompetensområde och även den därvid förordade möjligheten till en viss specialisering för lanthushåll inom denna utbildning utan särskiljande kompetensregler har däremot från remissinstansernas sida mött allmän tillfredsställelse. Efter de överväganden, som i denna fråga skett inom jordbruks- och ecklesiastikdepartementen, har jag för egen del funnit, att utbildning av hushållslärare, i allt väsentligt anordnad enligt kommitténs förslag, bör komma till stånd, men att den avsedda kategorien lantgårdslärare bör utgå ur planen. Jag har därvid också blivit övertygad om att det för den framtid, som nu kan överblickas, är motiverat att inom hushållslärarytbildningen anordna en gren med speciell lanthushållsinriktning. Vid den mera definitiva utformningen av utbildningen på en sådan lanthushållsinriktad gren bör, som jag senare kommer att närmare beröra, möjligen övervägas att göra vissa mindre justeringar i kommitténs förslag med hänsyn till bortfallet av kategorien lantgårdslärare. Vad gäller tillgodoseendet av lanthushållsskolornas särskilda behov av lärare för undervisning i djurvård och trädgårdsskötsel torde vid de fortsatta övervägandena i denna fråga dock i första hand böra beaktas den vid remissbehandlingen påpekade möjligheten att som timlärare anlita specialister från andra verksamhetsgrenar, t. ex. lantmannaskolor och hushållningssällskap.»

Vad som vid remissbehandlingen och även i andra sammanhang anförts mot det knappa utrymmet för vävutbildningen i kommitténs förslag och de befarade följderna härav även på områden utanför det egentliga undervisningsfältet, har övertygat departementschefen om att vissa avvikelser från kommitténs förslag i denna del är nödvändiga. Departementschefen förordar härvid, såsom närmare framgår av propositionen (s. 78 f.), att inom textillärarytbildningen anordnas en gren med speciell vävinriktning. Om en differentiering av textillärarytbildningen på här föreslaget sätt kommer till stånd, räknas med att den påbyggnadskurs i vävning, som kommittén föreslagit som ett komplement till textillärarytbildningen, inte skall bli erforderlig.

Departementschefen anser sig böra godtaga, att ekonomiföreståndarut-

bildning även i fortsättningen anordnas inom lärarutbildningsorganisationen, dock inte i större utsträckning än för närvarande. I likhet med kommittén anser han vidare, att sådan utbildning alltjämt bör kunna bedrivas inom yrkesutbildningens ram, såsom nu sker vid Västkustens ungdomsskola i Ljungskile. Härvid förutsättes, att utbildningen lägges på samma nivå och utformas på samma sätt som vid seminarium. Det anses skäligen att statsbidrag till dylik utbildningsverksamhet utanför seminarieorganisationen i fortsättningen kan utgå i samma utsträckning som om utbildningen varit förlagd till central yrkesskola. Om förutsättningar för att erhålla statsbidrag enligt reglerna för central yrkesskola inte föreligger — vilket är fallet beträffande Ljungskile skolan — torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter särskild prövning medge statsbidrag i den avsedda ökade omfattningen.

I fråga om den erforderliga utbildningskapaciteten på olika linjer anför departementschefen i huvudsak följande.

»Det är givetvis angeläget, att på detta liksom på andra områden prognoser rörande utbildningsbehovet i fortsättningen regelmässigt göres. Ett sådant prognosarbete torde avsevärt underlättas genom den omorganisation och förbättring av den löpande skolstatistiken, som föreslagits i årets statsverksproposition. Vid den dimensionering av seminarieorganisationen, som nu måste övervägas, torde kommitténs förslag om utbildningskapaciteten i stort sett kunna följas. Beträffande utbildningen av hushållslärare torde den årliga examinationen böra hållas vid omkring 180, varav 20—30 på den lant-hushållsinriktade grenen. Med beaktande av vad skolöverstyrelsen anfört om examinationsbehovet beträffande textillärare vill jag förorda, att man ifråga om denna linje inriktar sig på att under 1960-talet försöka hålla en intagning på i medeltal ungefär 180 lärarkandidater per år. För tiden därefter synes, såvitt nu kan bedömas, intagningen kunna minskas till omkring 170. Inom den nu angivna ramen för intagningen på textillärlinjen är utrymme också beräknat för intagning på linjens vävinriktade gren. Jag räknar med att högst tolv lärarkandidater åt gången behöver intagas på denna gren. Variationer i intagningen med hänsyn till behovet av lärare kan förutsättas bli särskilt vanliga på denna gren. I likhet med kommittén räknar jag vidare med att behovet av yrkeslärare i klädsömnad skall komma att nedgå i samband med att de nya textillärarna övertar en del av sömnadsundervisningen inom yrkesskolväsendet. Yrkeslärarna i klädsömnad kommer därigenom nämligen att i större utsträckning än hittills kunna reserveras för den speciella yrkesundervisning, som deras utbildning syftar till. En stadigvarande examination av omkring tolv lärare av denna kategori per år torde böra beräknas. Vid behov bör det vara möjligt att något år fördubbla intagningen. I fråga om barnavårdslärare synes det angeläget att snarast uppnå den av kommittén föreslagna årliga examinationen av

24. Vad slutligen gäller ekonomiföreståndarna förordar jag, att intagningen till sådan utbildning inom seminarieorganisationen liksom hittills skall omfatta omkring 24 elever årligen.»

I fråga om kommitténs förslag om utbildningens uppläggning har departementschefen vissa erinringar, vilka i första hand hänför sig till den teoretiska förutbildningen men i viss mån också till den praktiska förutbildningen. När det gäller seminarieutbildningens längd på de olika linjerna ansluter sig departementschefen emellertid helt till vad som föreslagits i betänkandet och förordar sålunda treåriga seminariestudier för hushållslärare, textillärare — även på den vävinriktade grenen — och barnavårdslärare samt ettårig seminarieutbildning för yrkeslärare i klädsömnad. Han tillstyrker också, att ekonomiföreståndarutbildningen, som nu är ettårig, utökas till att omfatta två år.

De av kommittén uppställda kraven på teoretisk förutbildning är enligt departementschefens mening alltför höga. Departementschefen anför.

»Jag anser mig i fråga om de formella inträdeskraven i detta hänseende inte böra förorda krav på mer än avlagd realexamen på allmän eller huslig linje eller motsvarande utbildning i enhetsskola. Detta innebär ett bibehållande av den utbildningsnivå, som krävs enligt nuvarande inträdesbestämmelser. Huruvida man, såsom nu är föreskrivet för tillträde till skolkökslärarinneutbildning, skall uppställa krav på att den avlagda examen skall innefatta överbetyg i vissa angivna ämnen torde, med beaktande av vad skolöverstyrelsen anfört härvidlag, få närmare övervägas vid bestämmelsernas slutliga utformning. Krav på Ba som medelbetyg i realexamen bör, bland annat av de skäl, som skolöverstyrelsen anfört, ej heller uppställas. Mitt ställningstagande beträffande kraven på teoretiska förkunskaper — vilket avser samtliga utbildningslinjer — innebär också, att kommitténs förslag om anordnande av preparandkurser vid seminarierna bortfaller.»

Den rationalisering av förpraktiken, som kommittén velat åstadkomma genom att för varje utbildningsväg uppställa preciserade krav på genomgång av kurser och fullgjord yrkespraktik, synes enligt departementschefens mening angelägen att få till stånd. I detta sammanhang anför departementschefen bland annat följande.

»I fråga om yrkeslärare i klädsömnad, vilkas utbildning av naturliga skäl nu är och även enligt förslaget kommer att förbli upplagd på annat sätt än för de övriga lärarkategorierna, har kommittén föreslagit, att den praktiska förutbildningen även i fortsättningen skall omfatta fem år, innefattande bland annat genomgång av tvåårig verkstadsskola för klänningssömmerskor. Mot detta förslag torde inte vara något att erinra. Jag har inte heller något att invända emot att för tillträde till hushålls- och textilläroarutbildning uppställas krav på högst ett års praktisk förutbildning, med i huvudsak den utformning kommittén föreslagit. Frågan rörande

förpraktik för hushållslärare med lantushållsinriktning kan behöva ytterligare övervägas. När det gäller den praktiska förutbildningen för barnavårdslärare och ekonomiföreståndare, vilken enligt kommitténs förslag i båda fallen skulle omfatta ungefär ett och ett halvt år, anser jag mig böra förorda, att de fordringar som kommer att slutligen fastställas blir mer begränsade, så att även för dessa kategorier den föreskrivna praktiken kan rymmas inom ett år.» — Yrkeskurser, och då i första hand husmoderskurser, bör kunna förekomma inom seminarieorganisationen men endast såsom en ren undantagsföreteelse, om och i den mån så under en övergångstid oundgängligen krävs för att tillgodose behovet av övningsunderlag på en seminarieort, där yrkesskolväsendet inom den husliga sektorn ännu inte nått erforderlig omfattning. Den byggnation, som fordras för seminariernas behov, bör således enligt min uppfattning inte planeras med sikte på att ge utrymme även för yrkeskurser.»

Departementschefen förordar, att under ett par övergångsår skall anordnas en tvåårig seminarieutbildning för textillärare. Beträffande innebörden av detta förslag liksom i fråga om vissa av departementschefen anförda synpunkter på utbildningens närmare utformning i övrigt vid seminarierna torde få hänvisas till propositionen (s. 83—85).

Rörande seminarieorganisationen anför departementschefen bland annat följande.

»Enligt mitt förslag skall utbildningen i fortsättningen bli statlig. Den av kommittén uppställda förutsättningen för ett förstatligande, nämligen att vederbörande kommuner verkställer nybyggnader och ombyggnader för seminarierna, liksom konsekvenserna av detta villkor i fråga om lokaliseringen av seminarierna har, såsom framgått av min redogörelse för remissyttrandena, väckt en mycket kraftig opposition. De berörda kommunernas grad av villighet att verkställa erforderliga byggnadsarbeten och därmed utsikterna att på denna väg få till stånd den avsedda snabba upprustningen har också belysts av de återgivna remissvaren. Jag har för min del inte funnit anledning att söka fullfölja kommitténs linje i byggnadsfrågan. Därmed kommer också lokaliseringsfrågan i ett annat läge.

Vad först gäller frågan om antalet seminarier är att beakta, att organisationens omfång enligt vad jag föreslagit skulle bli väsentligt mindre än kommittén räknat med, genom att preparandkurserna skulle helt bortfalla och yrkeskurser förekomma vid seminarierna endast i undantagsfall, huvudsakligen som en övergångsföreteelse. Med hänsyn bland annat härtill synes det ej finnas anledning att räkna med mer än fyra seminarier, ett antal för övrigt, som kommittén funnit tillräckligt för utbildning av sammanlagt 176 hushållslärare, medan den avsett att fördela utbildningen av till en början 168 och sedermera färre textillärare på fem seminarier, varav ett för utbildning enbart på det textila området. En koncentration av ifrågavarande

utbildning till färre seminarier än fyra synes däremot inte vara lämplig eller ens möjlig.

När det sedan gäller förläggningen av seminarierna måste givetvis hänsyn tagas till en mängd olika omständigheter, bland annat till möjligheterna att på respektive ort tillgodose behovet av klasser och kurser för övningsundervisning. Då det vidare gäller en verksamhet som inte skall byggas upp från grunden, kan man i förläggningsfrågan inte gärna bortse från den nuvarande lokaliseringen och de resurser, som på olika orter står till buds i fråga om lokaler, utrustning och inte minst erfarna lärare. Inte heller bör man bortse ifrån att verksamheten under ett övergångsskede, i avvaktan på att nya lokaler färdigställs och organisationen stabiliseras och medan själva utbildningen omlägges, måste fungera tillfredsställande och dessutom om möjligt få en ökad kapacitet. Om vidare, såsom kommittén räknat med, vissa av de seminarier, som skulle nedläggas, likväl för obestämd tid skulle fortsätta sin verksamhet parallellt med framväxande nya seminarier på andra orter, så skulle onekligen mycket besvärliga problem uppstå, bland annat i fråga om lärarpersonalen. En så långt möjligt bibehållen kontinuitet vid omorganisationen och så begränsad spridning av verksamheten som möjligt även under övergångsskedet jämte ett noggrant tillvaratagande av de nuvarande resurserna i fråga om såväl personal som materiel synes avgjort bära eftersträvas vid den nu avsedda omorganisationen. Med beaktande av dylika synpunkter och då jag inte heller med sikte på utbildningens framtida bästa eller från allmänna lokaliseringssynpunkter kan finna att några avgörande erinringar kan göras mot att utbildningsverksamheten för den framtid, som nu kan överblickas, förläggas till de fyra orter, där den för närvarande huvudsakligen bedrivs, nämligen Göteborg, Stockholm, Umeå och Uppsala, vill jag förorda att så sker. Härjämte bör enligt min mening som en tidsbegränsad förstärkning av utbildningskapaciteten på den textila sidan — där den hittillsvarande markant låga kapaciteten och övergången till en förlängd seminarieutbildning skapar speciella svårigheter — anordnas en provisorisk linje, som av praktiska skäl organisatoriskt bör anknytas till en lärarutbildningsanstalt av annan art och på annan ort än de nyss angivna. Jag återkommer senare i min framställning till frågan om denna provisoriska linje.

Jag är väl medveten om att behovet av nya lokaler är trängande på flertalet av de nuvarande seminarieorterna. Större lokalresurser är en förutsättning för den erforderliga examinationsökningen och den i vissa fall förlängda utbildningstiden; mera ändamålsenliga lokaler kan också med rätta sägas vara en förutsättning för en modernisering och effektivisering av själva utbildningen. Samtidigt är det klart att nybyggnader inte omedelbart kan komma till stånd på alla de orter, där detta i och för sig kunde vara önskvärt.»

Departementschefen lämnar härefter en redogörelse för localsituationen på de fyra föreslagna seminarieorterna (se prop. s. 87—89). Förberedelse-

arbetet för byggnation i Göteborg bör, framhåller departementschefen, omedelbart påbörjas. Samtidigt härmed bör vissa undersökningar, som avser tillbyggnadsmöjligheterna vid Lilla Essingens folkskola för att där inrymma hela seminarieverksamheten i Stockholm, genomföras. Med dessa planeringsåtgärder bör också samordnas en prövning av Uppsala-seminariets nybyggnadsbehov, så att en samlad överblick kan ges över byggnadsbehovets totala omfattning och åtminstone ungefärliga kostnader, varvid även fördelningen av den erforderliga utbildningskapaciteten mellan seminarierna för framtiden samtidigt kan mera definitivt fastslås.

Ett specialproblem i lokalhänseende erbjuder det internatår, som föreslagits ingå i utbildningen av hushållslärare med lanthushållsinriktning. Enligt kommitténs förslag skulle denna del av utbildningen förläggas till en av Uppsala läns landsting numera färdigställd lanthushållsskola strax utanför Uppsala, benämnd Källgården. Särskilda byggnader för seminarieutbildningen skulle enligt förslaget uppföras av landstinget. Departementschefen anför häröver vidare följande.

»Vid övervägande av denna lokalfråga har, bland annat med anledning av förslag i remissyttrandena, även andra förläggningsalternativ diskuterats. Det av kommittén framlagda förslaget har dock hittills förefallit vara det mest tillfredsställande. Något definitivt ställningstagande från min sida i frågan har dock ännu inte kunnat ske, men jag har för avsikt att fullfölja de underhandlingar, som hittills förekommit. Det står härvid fullt klart, att den nu av fackskolan i Uppsala för lanthushållsläro-utbildningen använda lantegendomen Brogård inte kan komma i fråga för undervisningsändamål annat än möjligen för ett par övergångsår och då under förutsättning att lokalfrågan är löst.»

För att ge en uppfattning om hur organisationen kan tänkas bli utformad, redovisar departementschefen följande plan för den årliga intagningen på längre sikt, en plan som dock med hänsyn till de ytterligare överväganden, som fordras i samband med byggnadsplaneringen, får ses blott som ett alternativ.

	Hushållslärare	Textillärare	Yrkeslärare i kläd-sömnad	Barnavårds-lärare	Ekonomi-föreståndare	Totalt antal elever
Göteborg	48	48	—	12	—	324
Stockholm	48	48 ¹	12 ²	—	12	324
Umeå	36	36	—	—	—	216
Uppsala	48—54 ³	36	—	12	12	312
Summa	180—186	168 ⁴	12	24	24	1 176

¹ Inklusivt vävinriktad gren.

² Intagningen fördubblas vissa år vid behov.

³ Inklusivt lanthushållsinriktad gren.

⁴ Under ett antal år tillkommer en intagning av 24 kandidater på en provisorisk linje.

Departementschefen anger vidare vissa riktlinjer för omorganisationens genomförande från och med budgetåret 1961/62, nedläggandet av vissa nuvarande utbildningsanstalter m. m. Beträffande dessa frågor torde få hänvisas till propositionen (s. 90—92).

Om den förut berörda provisoriska textilläraryrslinjen anför departementschefen i detta sammanhang följande.

»Förslag om upprättande av ett provisoriskt handarbetsseminarium och om anslag till ett sådant har av skolöverstyrelsen upptagits i anslagsäskandena för budgetåret 1960/61. I ett följande avsnitt om anslagsfrågor för nästa budgetår ämnar jag närmare redogöra för detta skolöverstyrelsens förslag, som jag funnit mig böra biträda. Eftersom frågan emellertid har samband också med omorganisationen vill jag här ange huvuddragen i projektet. Det provisoriska seminariet eller kanske riktigare den provisoriska linjen bör, såsom överstyrelsen föreslagit, starta redan nästa budgetår och den kan beräknas vara behövlig under en period av omkring åtta år. Det första årets intagning på linjen kommer att avse handarbetsläroinnehållning enligt nuvarande regler, men därefter skulle textilläraryrksutbildning enligt de föreslagna nya riktlinjerna vidtaga. Den årliga intagningen beräknas omfatta 24 lärarkandidater. Eftersom det är fråga om en anordning för begränsad tid och av mindre omfattning har det ansetts lämpligt att organisatoriskt anknyta linjen till någon annan statlig läroanstalt, för att på så sätt lättare kunna erhålla lärarkrafter för undervisningen i vissa teoretiska ämnen och tillgång till vissa institutionslokaler. Med hänsyn till att det blir fråga om undervisning i bland annat sådana ämnen som psykologi och pedagogik samt tal- och röstvård är givetvis ett folkskoleseminarium eller en annan liknande lärarutbildningsanstalt lämpligast. Jag förutsätter, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att slutligt bestämma till vilken utbildningsanstalt linjen skall anknytas, men vill här nämna, att skolöverstyrelsen vid sina undersökningar om förläggningsmöjligheterna funnit det praktiskt möjligt och lämpligt att knyta linjen till lärarhögskolan i Malmö, som startar sin verksamhet läsåret 1960/61 i provisoriska lokaler, där också utrymme kan beredas för den här ifrågavarande utbildningsverksamheten. Samarbete skulle enligt överstyrelsens planering också etableras med två folkhögskolor i Skåne i vad gäller vävundervisningen.»

Departementschefen förordar, att den centrala ledningen av och tillsynen över seminarierna skall utövas av skolöverstyrelsen, men anser att ett intimt samarbete måste komma till stånd med överstyrelsen för yrkesutbildning i många frågor rörande denna organisation.

Personaluppsättningen vid vart och ett av de statliga seminarierna för huslig utbildning blir givetvis, i synnerhet i vad gäller antalet

fasta lärartjänster av olika slag, beroende av linjeorganisationen och antalet utbildningsplatser vid seminariet och av timplanernas utformning för de olika utbildningslinjerna. I dessa hänseenden kan något slutligt ställningstagande ännu ej ske. Personalorganisationen kan alltså inte i detalj fastslås för närvarande, men vissa riktlinjer beträffande typer av tjänster, behörighetskrav, undervisningsskyldighet m. m. anges av departementschefen (se prop. s. 94—100).

Härvid förordas bland annat inrättande av rektorstjänster, lektorat i psykologi och pedagogik samt i kemi och näringslära, adjunkturen i kemi och fysik, speciallärartjänster — de sistnämnda avsedda för lärare med specialiserad utbildning utöver sedvanlig lärarexamen i visst fackämne eller viss fackämnesgrupp och i en del fall förenade med uppdrag att vara huvudlärare för viss linje eller gren — facklärartjänster, teckningslärartjänster, husmorstjänster, kontoristtjänster, vaktmästartjänster och ekonomibiträdetsjänster. I detta sammanhang föreslås också fastställande av en viss skyldighet för huvudman för statsunderstödd läroanstalt att medverka till en ändamålsenligt ordnad övningsundervisning vid här ifrågakvarande och andra liknande lärarutbildningsanstalter.

Om kostnaderna för omorganisationens genomförande anför departementschefen följande.

»En omorganisation av lärarutbildningen på det husliga området i enlighet med av mig här förordade riktlinjer kommer att föranleda ökade kostnader för statsverket. Härtill medverkar i första hand den omständigheten, att staten i fortsättningen helt skall bära kostnaderna för verksamheten och ej såsom hittills i regel endast lämna vissa bidrag. Andra till kostnadsökningen bidragande orsaker är den förordade ökningen av utbildningskapaciteten, vissa omläggningar av utbildningen och en förbättrad personaluppsättning samt inte minst en förutsatt allmän upprustning beträffande lokaler, inventarier och materiel. Undervisningen har vidare avsetts bli avgiftsfri på samtliga utbildningslinjer vid seminarierna.

De årliga kostnaderna för den förordade seminarieorganisationen vid full utbyggnad — inneslutande jämväl den planerade provisoriska textillärlinjen — beräknar jag i nuvarande löne- och kostnadsläge till i runt tal 5,7 miljoner kronor. I jämförelse med de statliga kostnaderna för ändamålet under innevarande budgetår innebär detta en kostnadsökning med omkring 2,5 miljoner kronor. För anskaffning av inventarier m. m. beräknas vidare en engångskostnad, dock fördelad på flera budgetår, av ungefär 2 miljoner kronor. Kostnaderna för erforderliga byggnadsarbeten och eventuella fastighetsförvärv kan, av skäl som anförts i det föregående, ej nu närmare anges. Ett visst begrepp om storleksordningen av dylika investeringar kan dock erhållas genom de kostnadsberäkningar, som lärarinneutbildningskommittén i ett par fall låtit utföra. I betänkandet anges sålunda kostnaderna för

uppförande av en seminarieanläggning i Göteborg till 3 812 000 kronor och för en motsvarande anläggning i Uppsala — under olika alternativa förutsättningar — till 3 739 000 eller 4 739 000 kronor. Kostnader för anskaffande av tomtmark har härvid ej inräknats.»

Med den uppläggningsomorganisationens genomförande, som av departementschefen förordats, kommer verksamheten vid nuvarande utbildningsanstalter under det närmaste läsåret inte att påverkas. Frågan om anslag till dessa läroanstalter för nästa budgetår kan därför behandlas i vanlig ordning. Denna fråga behandlas i ett senare avsnitt i propositionen (del II).

För att den föreslagna omorganisationen skall kunna förberedas krävs emellertid, framhåller departementschefen, att medel i någon utsträckning står till förfogande under nästa budgetår. Kostnader beräknas sålunda uppkomma för en viss tillfällig personalförstärkning hos skolöverstyrelsen, för anlåtande av experter i samband med utarbetande av tim- och kursplaner, för anordnande av vissa centrala konferenser, för förberedelsearbete på det lokala planet m. m. Departementschefen förordar fördenskull, att för nästa budgetår på riksstaten uppföres ett förslagsanslag av 75 000 kronor till vissa förberedelseåtgärder för en omorganisation av lärarutbildningen på det husliga området. En särskild hemställan om ett dylikt anslag upptages i samband med övriga anslagsfrågor för nästa budgetår.

Utskottet

Utskottet vill inledningsvis uttala sin tillfredsställelse över att genom förevarande proposition förslag nu framlagts till riksdagen om en omorganisation av lärarutbildningen på det husliga området. Det är också utskottets uppfattning, att den avsedda omdaning och upprustningen bör genomföras så snabbt och så effektivt som möjligt.

I likhet med flertalet av motionärerna har utskottet funnit anledning att ägna särskild uppmärksamhet åt frågorna om seminarieorganisationens dimensionering och seminariernas förläggning. Utskottet kan inte underlåta att uttrycka en viss tvekan inför den föreslagna utbildningskapaciteten beträffande i första hand hushållslärare. Mot bakgrunden av bland annat vad kommittén anfört om behovet av sådana lärare och än mer erfarenheterna ute i skolorna av den på senare år alltmera besvärande lärarbristen på detta område liksom den snabba utvecklingen av yrkesskolväsendet även inom den husliga sektorn kan den i propositionen förordade årliga examinationen av omkring 180 hushållslärare synas vara i knappaste laget. Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om den allt större efterfrågan på sådana lärare dels från livsmedelsindustriens sida för forsknings-

uppgifter, provverksamhet och undervisning av företagens egen personal, dels för uppgifter som konsulenter för allmänheten. Utskottet kan som grund för sin tvekan på denna punkt visserligen inte stödja sig på annat än en på vissa allmänna iakttagelser grundad uppskattning, och det bör förvisso vid en sådan uppskattning beaktas, att de ganska betydande ökningarna av elevintagningen, som skett de allra sista åren, ännu inte hunnit verka, likaså att prognoser på detta område, inte minst inom våra dagars skolväsende, är mycket vanskliga att ställa med något större mått av säkerhet. Utskottet ser emellertid ändå så pass allvarligt på denna fråga, att utskottet vill i första hand starkt understryka angelägenheten av att prognoser rörande utbildningsbehovet i fortsättningen regelmässigt göres. Med dessa utgångspunkter synes det vidare kunna allvarligt övervägas, om inte den planerade seminarieorganisationen borde omfatta fem permanenta seminarier i stället för enligt propositionen fyra, vilket bland annat skulle kunna ge organisationen ett större mått av elasticitet inför oförutsett ökade behov. I likhet med vad i motionerna I: 599 och II: 740 samt I: 601 och II: 739 hävdats, anser även utskottet uppenbart att, om ett femte seminarium skulle komma i fråga, detta bör förläggas till någon ort inom landets sydligaste län. Åtskilliga skäl talar enligt utskottets mening för en förläggning dit av ett seminarium för huslig utbildning. Utskottet har emellertid vid sina överväganden av dessa frågor inte funnit anledning att biträda det i motionerna I: 603 och II: 745 framställda yrkandet att, inom ramen för de fyra föreslagna seminarierna, ett skulle förläggas till södra Sverige. Endast om det under arbetet med omorganisationens genomförande av skäl, som nu inte kan förutses, visar sig ogörligt eller olämpligt att fullfölja den nu föreliggande planen för seminariernas förläggning, torde en sådan åtgärd böra övervägas.

Enligt utskottets uppfattning bör i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag beslut nu fattas om inrättande från och med budgetåret 1961/62 av tre nya statliga seminarier för huslig utbildning och om omorganisation från och med samma tidpunkt av statens skolköksseminarium till ett fjärde sådant seminarium. Inte heller i fråga om förläggningen av dessa seminarier bör någon avvikelse från propositionen nu göras i riksdagens beslut. Utskottet förutsätter dock, att frågan om ett femte seminarium, förlagt till syd-Sverige — under uppmärksamt iakttagande av utvecklingen på behovsidan — hålles aktuell och att ett förslag härom skyndsamt förelägges riksdagen, om omständigheterna ger anledning därtill. Det synes enligt utskottets bedömning inför utsikten av ett eventuellt femte seminarium knappast finnas anledning att i större utsträckning rubba på planerna enligt propositionen för linjernas och elevplatsernas fördelning på de fyra föreslagna seminarierna. Det torde dock vara önskvärt att, innan beslut fattas om byggnation för Uppsala-seminariet och därmed utbildningsvolymen vid detta seminarium mera definitivt läses, frågan om inrättande av

ett femte seminarium hunnit klarläggas. Utskottet förordar, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet nu anfört om ett femte seminarium.

I de tidigare nämnda motionerna I: 601 och II: 739 har bland annat påyrkats beslut från riksdagens sida om att årligen bör intagas 36 elever i ekonomiföreståndarkurserna i stället för enligt propositionen 24. Utskottet vill här framhålla, att enligt propositionen utbildning av ekonomiföreståndare skall kunna förekomma även inom yrkesundervisningens ram, t. ex. liksom hittills vid Västkustens ungdomsskola i Ljungskile, och att därigenom också kan uppnås en större tänjbarhet i fråga om utbildningskapaciteten. Med hänsyn härtill anser utskottet, att den årliga intagningen på denna utbildningsgren inom seminarieorganisationen tills vidare bör hållas till omkring det av departementschefen föreslagna antalet. Utskottet avstyrker sålunda bifall till nämnda motioner i denna del.

I samband med frågorna om seminariernas förläggning och om anskaffande av lokaler för utbildningsverksamheten framhåller departementschefen, att för undervisningen under det internatår, som föreslagits för den lanthushållsinriktade grenen av hushållslärlinjen, diskuterats även andra alternativ för förläggningen än den av kommittén förordade i anslutning till Källgårdens lanthushållsskola utanför Uppsala, men att något definitivt ställningstagande från hans sida i denna fråga ännu inte kunnat ske. Då det sålunda torde finnas anledning förutsätta, att olika tänkbara förläggningalternativ blir föremål för fortsatta grundliga överväganden från Kungl. Maj:ts sida, anser utskottet skäl ej föreligga att, såsom påyrkats i motionerna I: 613 och II: 759, riksdagen skulle göra någon särskild hemställan till Kungl. Maj:t i denna fråga. Utskottet avstyrker sålunda bifall till dessa motioner i denna del. Inte heller det i samma motioner upptagna yrkandet om att en ordinarie tjänst som husmor skulle inrättas vid berörda internatföreläggning finner utskottet anledning tillstyrka, enär propositionen, i vad den gäller personalen inom seminarieorganisationen, endast innefattar vissa riktlinjer, som avses sedermera bli fullföljda genom preciserade förslag till riksdagen om personalförteckning m. m.

I anslutning till vad i sistnämnda motioner vidare anförts om kraven på teoretisk förutbildning för tillträde till seminaricutbildning, en fråga som också något berörts i motionerna I: 603 och II: 745, anser sig utskottet böra understryka, att förslaget i propositionen inte synes innebära någon sänkning av den grundutbildningsnivå, som för närvarande krävs. Det kan vidare förutsättas, att vid den ytterligare prövning av denna fråga, som avses ske i samband med utfärdandet av inträdesföreskrifter, det torde komma att övervägas bland annat, huruvida berättigade krav på att lärar-aspiranterna i denna grundutbildning erhållit goda kunskaper i vissa för de fortsatta studierna väsentliga ämnen lämpligen bör tillgodoses genom direkta föreskrifter om vissa minimibetyg, genom information i samband

med yrkesrådgivningen om utbildningens och yrkets speciella förutsättningar i dessa hänseenden, genom särskild poängsättning av de sökandes betyg i sådana ämnen vid intagningsproceduren eller någon kombination av dylika anordningar.

Utskottet har, såsom redan i viss mån torde ha framgått, inte något att erinra mot vad i propositionen föreslagits om olika lärarkategorier och mot dessa svarande utbildningslinjer och -grenar inom seminarieorganisationen. Utskottet finner sig därför böra avstyrka bifall till det i motionerna I: 612 och II: 758 framställda yrkandet om avslag på förevarande proposition i den del den avser utbildningen av yrkeslärare i klädsömnad med hänsyn till att utbildningen av dylika yrkeslärare enligt motionärernas mening borde likställas med vad som enligt propositionen 1960: 90 skall gälla för övriga yrkeslärare. Det synes vid utarbetandet av såväl kommittéförslaget som den här behandlade propositionen ha stått fullt klart, att det i vad avser denna kategori är fråga om en utbildning av yrkeslärare, i detta fall avsedda att i första hand undervisa inom verkstadsskolor hänförliga till sektorn industri och hantverk. Departementschefen har emellertid — något som utskottet vill uttala sin anslutning till — funnit det lämpligt och ändamålsenligt att förlägga denna lärarutbildning inom den nu föreslagna statliga seminarieorganisationen. Genom sammanförandet av flera utbildningslinjer till en större läroanstalt torde en fördelaktig samverkan kunna ske i fråga om bland annat lokalresurser, maskinell utrustning och lärarkrafter av olika slag. Avsikten är givetvis, att denna lärarkategori skall erhalla en utbildning avpassad efter de krav det blivande verksamhetsfältet ställer, vilket får förutsättas bli vederbörligen beaktat vid den närmare utformningen av tim- och kursplaner och föreskrifter om inträdeskrav. I detta sammanhang vill utskottet, närmast med anledning av vad som yrkats och anförts i motionen I: 614 om en förlängning av utbildningstiden för yrkeslärare i klädsömnad från ett till ett och ett halvt år, erinra om att lärarinneutbildningskommittén i sitt förslag infogade denna utbildningsgren i praktiskt taget oförändrat skick och att kommittéförslaget framlades redan 1957. Det synes därför kunna vara anledning att med hänsyn till bland annat den utveckling, som kan ha skett på området under senare tid, i det fortsatta arbetet ägna utformningen av denna utbildning en särskilt ingående prövning. Utskottet är inte berett att i enlighet med motionärens önskan föreslå någon avvikelse från propositionens förslag om en ettårig utbildning för yrkeslärare i klädsömnad och avstyrker därför bifall till motionen I: 614. Utskottet förutsätter emellertid att frågan om utbildningens omfattning och innehåll för denna lärarkategori även i fortsättningen kommer att följas med uppmärksamhet av Kungl. Maj:t och vederbörande överstyrelser.

Vad departementschefen i övrigt i propositionen nr 95 under avsnittet I anført och föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 603 och II: 745, besluta, att från och med budgetåret 1961/62 dels tre nya statliga seminarier för huslig utbildning skall inrättas på de orter och med i huvudsak den organisation departementschefen förordat, dels ock statens skolköksseminarium skall ombildas till ett seminarium för huslig utbildning med i huvudsak den organisation departementschefen förordat;

II. att motionerna I: 601 och II: 739, i vad de avse elevantalet i ekonomiföreläsningarna, icke må av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 612 och II: 758 icke må av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 613 och II: 759, i vad de avse inrättande av en ordinarie tjänst som husmor, icke må av riksdagen bifallas;

V. att motionen I: 614 icke må av riksdagen bifallas;

VI. att riksdagen må godkänna av departementschefen i övrigt förordade grunder för här ifrågasatt utbildning;

VII. att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna riktlinjer fatta de beslut och vidtaga de åtgärder, som fordras för genomförandet av den av departementschefen förordade omorganisationen av lärarutbildningen på det husliga området;

VIII. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 599 och II: 740 samt I: 601 och II: 739, sistnämnda två motioner i den mån de icke behandlats under II., i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anført;

IX. att motionerna I: 613 och II: 759, i vad de avse skrivelse till Kungl. Maj:t, icke må av riksdagen bifallas.

Avd. II. Anslag till seminarier för huslig utbildning för budgetåret 1960/61

1:o) **Elevintagningen vid seminarierna läsåret 1960/61 m. m.** I del II av propositionen nr 95 redovisas såsom ett första avsnitt vissa för seminarierna för huslig utbildning gemensamma frågor om elevintagning m. m., vilka utgör den huvudsakliga grunden för de i propositionen framlagda förslagen om medelsanvisningar för nästa budgetår till dessa seminarier.

Beträffande departementschefens förslag om elevintagningen m. m. torde få hänvisas till propositionen (s. 103—108).

Utskottet, som icke har något att erinra mot vad departementschefen här föreslagit om elevintagning m. m., hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet sålunda anfört.

2:o) **Statens skolköksseminarium: Avlöningar.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (proposition nr 95, punkt B, s. 108 och 109), vilket innebär en anslagsökning med 64 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) godkänna följande avlöningsstat för statens skolköksseminarium, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	157 400
2. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	1 100
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	289 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	53 200
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	8 800
Summa kronor	510 000

b) till *Statens skolköksseminarium: Avlöningar* för budgetåret 1960/61 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 510 000 kronor.

3:o) **Statens skolköksseminarium: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt C., s. 109—111), vilket innebär en anslagsminskning med 5 400 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens skolköksseminarium: Omkostnader* för budgetåret 1960/61 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 62 600 kronor.

4:o) **Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt D., s. 111—113), vilket innebär en anslagshöjning med 97 200 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala* för budgetåret 1960/61 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 127 800 kronor.

5:o) **Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt E., s. 113 och 114), vilket innebär en anslagshöjning med 154 600 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå* för budgetåret 1960/61 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 585 200 kronor.

6:o) **Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt F., s. 115), vilket innebär en anslagsminskning med 4 800 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium* för budgetåret 1960/61 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 182 200 kronor.

7:o) **Bidrag till vissa handarbetsseminarier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt G., s. 115—117), vilket innebär en anslagshöjning med 92 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Bidrag till vissa handarbetsseminarier* för budgetåret 1960/61 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 449 600 kronor.

8:o) **Provisorisk handarbetslärarinne linje.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt H., s. 117—120) hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) besluta, att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat skall från och med budgetåret 1960/61 anordnas en provisorisk linje för utbildning av lärare på det textila området, organisatoriskt anknuten till en statlig lärarutbildningsanstalt;

b) godkänna följande stat för den provisoriska handarbetslärarinne linjen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61:

S t a t

Avlöningar

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	54 200	
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	5 800	
3. Kompensation för höjda folkpensions- avgifter, <i>förslagsvis</i>	<u>1 000</u>	61 000

Omkostnader

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	100	
2. <i>Expenser, förslagsvis</i>	<u>36 400</u>	36 500
		Summa kronor 97 500

c) till *Provisorisk handarbetslärarinnelinje* för budgetåret 1960/61 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 97 500 kronor.

9:o) **Vissa förberedelseåtgärder för en omorganisation av lärarutbildningen på det husliga området.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt I., s. 120) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa förberedelseåtgärder för en omorganisation av lärarutbildningen på det husliga området* för budgetåret 1960/61 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 75 000 kronor.

Stockholm den 17 maj 1960

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, Axel Johannes Andersson, Holmqvist, Pålsson, Jacobsson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Bertil Petersson, Kaijser och Källqvist; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Thapper, Jansson i Kalix, Ståhl, Gustafsson i Stockholm, Svensson i Stenkyrka, Nilsson i Göingegården, fröken Karlsson, fru Lewén-Eliasson, herrar Arvidson, Larsson i Hedenäset, fröken Vinge och herr Helén.

Reservation

vid avdelning I. av herr *Einar Persson*.